

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Aleksandry Samełko pt. *Stany afektywne zawodników pływania i ich osobowościowe determinanty a wyniki sportowe*

Wprowadzenie

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska pt. *Stany afektywne zawodników pływania i ich osobowościowe determinanty a wyniki sportowe* autorstwa mgr Aleksandry Samałko mieści się w tzw. obszarze nauk medycznych, o zdrowiu i nauk o kulturze fizycznej, w dziedzinie nauk o kulturze fizycznej.

Praca porusza ciągle aktualny i niezwykle ważny problem naukowy, zagadnienia związku różnych składowych osobowości (w szerokim ujęciu) z wynikiem sportowym. W opinii recenzenta rozprawa dysertacyjna pani mgr Aleksandry Samełko stanowi samodzielne rozwiązanie istotnego zagadnienia naukowego, a treść rozdziałów teoretycznych przekonuje o tym, że doktorantka opanowała niezbędną wiedzę teoretyczną w zakresie dyscyplin naukowych, których dotyczy temat rozprawy.

Rozprawa dysertacyjna stanowi logiczną i spójną całość. Zaprezentowane w niej elementy (składowe) treściowe są kompletne i spełniają zarówno standardy poprawności merytorycznej, jak i metodologicznej oraz językowej (komunikacyjnej). Praca doktorska składa się z: 1. strony tytułowej, 2. spisu treści, 3. streszczenia w języku polskim i angielskim, 4. krótkiego wstępu, 5. dwóch rozdziałów stanowiących konceptualizację zagadnienia naukowego wraz z uzasadnieniem wyboru tematu, 6. rozdziału prezentującego metodologię badań własnych autorki (wraz z określeniem problemu i celu badań, pytaniami i hipotezami badawczymi, opisem zmiennych i ich wskaźników, charakterystyką osób badanych, prezentacją narzędzi badawczych oraz lapidarnie potraktowanym opisem analiz statystycznych), 7. prezentacji wyników badań, 8. dyskusji nad uzyskanymi wynikami wraz z wnioskami, 9. zakończenia, 10. alfabetycznego spisu piśmiennictwa, 11. spisu tabel i rycin, 12. załączników prezentujących m.in. użyte narzędzia badawcze.

Pojemność rozprawy jest optymalna i stanowi 128 stron wydruku A4. Praca zawiera w swojej treści część teoretyczną i empiryczną. Proporcje pomiędzy fragmentami dotyczącymi teorii (33 strony, nie licząc początku pracy ze Wstępem włącznie) oraz fragmentami

dotyczącymi aspektów empirycznych (59 stron, z Dyskusją i wnioskami oraz Zakończeniem włącznie) są względnie odpowiednie.

Ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej

Rozprawa w sposób naturalny dzieli się na dwie części: teoretyczną i empiryczną.

Wstęp rozprawy dysertacyjnej został potraktowany nieco lapidarnie. Doktorantka krótko wprowadza do podejmowanego w pracy zagadnienia naukowego, podejmuje próbę ogólnego uzasadnienia wyboru tematu, nie przedstawia zarysu struktury pracy. Powszechnie wiadomo, że w pracach naukowych unika się tekstu pisanego w pierwszej osobie liczby pojedynczej, choć od powyższej reguły istnieją pewne wyjątki (np. wstęp, podziękowania, recenzje). Jednakże w zdaniu „(...) przeprowadziłam badania, których wyniki prezentuję (...)” rekomenduję użycie formy bezosobowej *przeprowadzono badania...*

Teoretyczna część rozprawy dysertacyjnej składa się z dwóch rozdziałów teoretycznych (1. Pływanie jako forma aktywności fizycznej i dyscyplina sportu, 2. Emocjonalne determinanty wyniku sportowego), w tym konceptualizacji, czyli odniesienia do kluczowych teorii naukowych dotyczących analizowanych w dysertacji zjawisk, zdefiniowania kluczowych pojęć, a także przeglądu najważniejszej literatury.

Pierwszy rozdział teoretyczny jest próbą scharakteryzowania pływania jako rodzaju aktywności sportowej i stanowi właściwe wprowadzenie do podejmowanego zagadnienia naukowego.

W opinii recenzenta na szczególną uwagę zasługuje rozdział 2. (Emocjonalne determinanty wyniku sportowego), będący wnikliwą analizą zarówno polskiego, jak i światowego piśmiennictwa z zakresu podejmowanej problematyki badawczej. Doktorantka na 24 stronach wymienia szerokie i wielowymiarowe spektrum analizowanych w pracy uwarunkowań wyniku sportowego stanami afektywnymi zawodnika. Autorka rozprawy doktorskiej dostrzega złożoność i wielowymiarowość zagadnień związanych z psychologicznymi mechanizmami powstawania tychże zjawisk psychicznych w sporcie. Warto rozważyć zastosowanie wytłuszczeń w celu wyeksponowania ważniejszych treści i uzyskania większej przejrzystości (np. w podrozdziale 2.3.).

W każdym z omawianych w podrozdziałach zagadnień naukowych autorka rozprawy doktorskiej cytuje znaczną liczbę prac naukowych, które wskazują na zróżnicowanie i złożoność związków między stanami afektywnymi a wynikiem sportowym. Autorka tym samym wysuwa wniosek *explicite*, że skoro autorzy badań nie są zgodni w swoich wynikach, to badania warto kontynuować w celu znalezienia dokładniejszych wyjaśnień.

W opinii recenzenta mgr Aleksandra Samełko nie nawiązała w pełni do roli neuroanatomicznych i neurofizjologicznych podstaw systemu emocjonalnego. Osiągnięcia neuronauk ostatniego ćwierćwiecza motywują do podjęcia próby uczynienia właśnie ze

stanów afektywnych sportowców, w tym pływaków, neuropsychologicznej kategorii eksperymentalnej. Właśnie w tym obszarze badań pozwolę sobie na pytania: Czym są funkcje wykonawcze (executive functions)? Gdzie zlokalizowane są funkcje wykonawcze i jak przebiega ich rozwój w różnych okresach życia sportowca? Jaka może być ich rola w uzyskaniu przez pływaków optymalnej gotowości startowej?

W tej części dysertacji sugeruję ograniczyć możliwie wszystkie cytowania z drugiej ręki, np. s. 27: „Według Costy i McCrae’a (za: Brzozowski, 2010). Warto korzystać z doniesień oryginalnych.

Empiryczna część rozprawy dysertacyjnej składa się z 3 rozdziałów empirycznych i zakończenia: rozdział 3. to Metodologia badań własnych, rozdział 4. – Wyniki badań własnych, rozdział 5. – Dyskusja i wnioski, a następnie Zakończenie.

W rozdziale 3. na szczególną pochwałę zasługuje rzetelność i precyzja opracowania podrozdziału 3.3. Zmienne i wskaźniki (ss. 43-44, tabelaryczne ujęcie zmiennych wraz z ich operacjonalizacją oraz graficzne przedstawienie zakładanych zależności między zmiennymi wykorzystanymi w modelu badawczym), podrozdziału 3.4. Osoby badane (ss. 44-45) i podrozdziału 3.5. Narzędzia badawcze (ss. 45-47).

Niewielkie w opinii recenzenta mankamenty pozostawia podrozdział 3.2. Pytania badawcze i hipoteza oraz podrozdział 3.6. Analiza statystyczna. W opinii recenzenta pytania i hipoteza badawcza są poprawnie sformułowane (s. 42). Dyskusyjne wydaje się być sformułowanie tylko jednej hipotezy przy siedmiu pytaniach badawczych i dwóch celach (zawartych w podrozdziale 3.1.). Pytania badawcze zawsze warto nie tylko precyzyjnie definiować (na pochwałę zasługuje ich wyrazistość), ale również porządkować, np. nawiązując do dwóch celów badań czy dzieląc na pytania opisowe (do opisywania jakiegoś zjawiska) i indukcyjne (do wnioskowania o populacji na podstawie próby). Model opisowo-indukcyjny jest godny polecenia w prezentowaniu dużej liczby zmiennych. W opinii recenzenta podrozdział 3.6. Analiza statystyczna został zbyt fragmentarycznie potraktowany. W przypadku tak niewielkiej ilości treści warto zastanowić się nad włączeniem opisu dotyczącego analiz statystycznych do innego podrozdziału.

Rozdział 4. Wyniki badań własnych jest w opinii recenzenta rzetelnie opracowany pod względem statystycznym. Warto rozważyć jest umieszczanie w opisie wyników danych statystycznych. Na przykład na stronie 59. w zdaniu wskazującym na zaobserwowane różnice między kobietami a mężczyznami warto w nawiasach umieścić wartości testu U i poziomu istotności ($U=20,54$; $p<0,01$). W tabeli 3. (s. 59) proponuję umieszczenie wartości statystyki U Manna-Whitneya z zaokrągleniem do drugiego miejsca po przecinku (w pracy jest do jednego miejsca po przecinku). W tabeli 3. i następnej godny pochwały jest zabieg wytluszczenia wybranych wartości traktujących o istotności statystycznej. Z jakiego powodu autorka nie kontynuowała tego zabiegu w tabelach 5. czy 10.?

Na szczególne uznanie zasługuje rozdział 5. Dyskusja i wnioski. Zamiarem doktorantki jest przedyskutowanie najważniejszych wyników swoich badań z aktualnymi badaniami innych autorów (zarówno polskich, jak i zagranicznych) oraz sformułowanie zobiektywizowanych wyjaśnień zaobserwowanych faktów. Doktorantka niezwykle łatwo i adekwatnie „zongluje” własnymi wynikami badań oraz obcymi poglądami i wynikami naukowymi. Ten rodzaj kompetencji doktorantki w opinii recenzenta należy ocenić wysoko. Wspomnę też o tym, że w rozdziale tym przeczytałem rzeczywiste przedyskutowanie uzyskanych wyników badań własnych doktorantki z powiązаныmi doniesieniami innych autorów i próbę pogłębionego wnioskowania (interpretacji wyników). Piszę o tym z uwagi na fakt, że nie zawsze w pracach dysertacyjnych doktoranci radzą sobie z tymi zagadnieniami metodologicznymi.

W części empirycznej rozprawy dysertacyjnej zabrakło obszerniejszego i wyodrębnionego sformułowania perspektyw rozwojowych w badanej problematyce. Wydaje się w sposób niemalże pewny, że przysłowiowy „kamyczek do ogródka”, jakim jest pełniejsze wyjaśnienie związku emocjonalności zawodników z wynikiem sportowym, mogą dołożyć neuronauki.

Ocena jakości edytorskiej rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska nie budzi zastrzeżeń recenzenta pod względem zarówno rzeczowości treści (w każdej jej części), poprawności terminologicznej, pojemności (o czym napisano we wprowadzeniu), jak też kompletności poszczególnych elementów.

Na pochwałę zasługuje również komunikatywny styl pisarski doktorantki. Niewątpliwie świadczyć to może o umiejętności przekazywania swojej wiedzy innym z wykorzystaniem słowa pisanego (jakże ważnej kompetencji każdego pracownika nauki).

Ze zdecydowanie pozytywną oceną recenzenta spotkała się również trafność i rzetelność prezentacji danych liczbowych. Oceniając ujęcie tabelaryczne (26 tabel) rozprawy, należy podkreślić zasadność ujęcia danych w formie tabel oraz przejrzystość tego rodzaju sposobu przekazu informacji liczbowych. Tabele są poprawnie sporządzone (właściwie podpisane, a zawarte w nich dane starannie wpisane), a ich całościowy spis znajduje się na stronach 114-115 rozprawy.

Większych krytycznych uwag recenzenta nie budzi również poprawność gramatyczna i ortograficzna pracy. Drobne uchybienia w tej sferze to na ogół zwykłe przejęzyczenia (s. 24: użycie „Sportowcy startujący na zawodach...” zamiast *Sportowcy startujący w zawodach*; s. 25: użycie „(Gracz, ...)” zamiast *(Gracz, ...)*; s. 25: użycie „...stanom startowy...” zamiast *stanom startowym*; s. 33: „Sportowcy, które ...” zamiast *Sportowcy, którzy ...*; s. 35: „...mjdo” zamiast *do, że*; s. 42: użycie „...determinantą” zamiast *determinantami* (narzędnik w liczbie mnogiej). Wartości rozprawy nie umniejsza niewielka liczba błędów interpunkcyjnych.

Wnioski końcowe recenzenta

Rozprawa dysertacyjna porusza nadal aktualny problem naukowy, zagadnienia naukowego opisanie i wyjaśnienia emocjonalnych determinant wyniku sportowego.

Praca doktorska pani mgr Aleksandry Samełko spełnia standardy zarówno poprawności merytorycznej (np. poprawnie sformułowany temat, wyczerpujące określenie jego genezy, poprawnie zapisane treści opisujące badania własne i fragmenty dotyczące analizy wyników), jak i metodologicznej (na szczególne wyróżnienie zasługują: koncepcja rozwiązania podjętego zagadnienia naukowego, odpowiednio dobrane i zastosowane metody i narzędzia badawcze, właściwe postępowanie zarówno podczas analizy wyników, jak i procesu wnioskowania).

Rozprawa dysertacyjna pani mgr Aleksandry Samełko stanowi samodzielne rozwiązanie istotnego zagadnienia naukowego, a treść rozdziałów teoretycznych przekonuje recenzenta o tym, że autorka opanowała niezbędną wiedzę teoretyczną w zakresie dziedziny naukowej, której dotyczy temat pracy.

Ocena jakości edytorskiej rozprawy doktorskiej jest również pozytywna.

Rozprawa doktorska kwalifikuje w pełni doktorantkę do nadania stopnia doktora nauk o kulturze fizycznej. Wnioskuje zatem o dopuszczenie mgr Aleksandry Samałko do kolejnych etapów postępowania doktorskiego. Wniosek ten przedkładam właściwemu organowi rady doktoryzującej, czyli Radzie Wydziału Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie.

Recenzję opracował

Artur Ziółkowski